

Ewa Tomczykowa

1928 – 2001

Ewa Tomczykowa urodziła się 6 listopada 1928 r. w Stanisławowie, jako najmłodsza córka Bronisławy z domu Rygiel i Juliusza Lindów.

Lata dzieciństwa Ewy przebiegały bardzo szczęśliwie w nowo wybudowanym dworcu w majątku Czeremchów na Pokuciu pod Kołomyją, odziedziczonym przez rodziców Ewy. Dopiero wybuch II wojny światowej tragicznie wpłynął na dalsze losy rodziny Lindów. Szkołę podstawową Ewa ukończyła w Kołomyi po wysiedleniu rodziców z majątku Czeremchów. W styczniu 1945 r. ojciec Ewy został aresztowany przez NKWD w Kołomyi i wywieziony do więzienia w Stanisławowie, gdzie zmarł z wycieńczenia. Najstarsza siostra Anna Linde za pracę w konspiracji w Armii Krajowej została uwięziona i zesłana na Syberię, skąd powróciła dopiero po ponad 11 latach. Te złowrogie czasy nie oszczędziły także małoletniej Ewy, gdyż po aresztowaniu przebywała ponad pół roku w więzieniu we Lwowie.

Z końcem 1945 r. Bronisława Lindowa wraz z córkami Ewą i starszą Izą zostały repatriowane do Zabrza, gdzie w czerwcu 1948 r. Ewa zdała maturę, a we wrześniu rozpoczęła studia geologiczne na Uniwersytecie Wrocławskim.

W związku z przeniesieniem służbowym matki z Zabrza do Warszawy w 1949 r. Ewa mogła kontynuować studia geologiczne na Uniwersytecie Warszawskim. W okresie studiów od września 1950 r. do końca sierpnia 1952 r. pełniła obowiązki młodszego asystenta w Katedrze Mineralogii i Petrografii. W listopadzie 1952 r. po złożeniu opracowania pt. *Geologia okolic Zawiercia* i zdaniu egzaminu magisterskiego uzyskała dyplom magistra filozofii z zakresu geologii i paleontologii.

W październiku 1952 r. Ewa Linde zawarła związek małżeński z Henrykiem Tomczykiem, absolwentem Wydziału Geologii Uniwersytetu Warszawskiego. Mąż Ewy otrzymał etat w Państwowym Instytucie Geologicznym, zaś Ewa pracowała przez okres jednego roku w biurze Głównego Geologa Ministerstwa Gospodarki. Komunalnej. We wrześniu 1953 r. Henryk Tomczyk został przeniesiony do Świętokrzyskiej Stacji Terenowej PIG w Kielcach, dokąd młodzi małżonkowie się przenieśli. Z powodu urodzenia córki Ewa Tomczykowa dopiero w lutym 1954 r. rozpoczęła pracę w PIG, gdzie przez szereg lat pełniła obowiązki starszego asystenta w Pracowni Stratygrafii. Ponadto wraz z mężem przez parę lat uczyła w Technikum Geologicznym.

Pomimo różnych trudności, w tym związanych m.in. z urodzeniem drugiej córki w 1955 r., Ewa podjęła intensywne badania nad świętokrzyskim sylurem, głównie nad fauną bentoniczną (małże, ramienionogi, trylobity itp.) w korelacji do poziomów

graptolitowych. W tym okresie opublikowała szereg prac, a także w 1957 r. zgłosiła artykuł o granicy sylur/dewon w Czechosłowacji na Międzynarodowy Zjazd w Pradze. Również wspólne opracowania naukowe małżonków Tomczyków, regionalne i stratygraficzne dały interesujące wyniki. Pierwsze z nich obejmowały region łysogórski oraz kielecki, zaś drugie dotyczyły ordowiku i kambru. W okresie dziesięciu lat pobytu na placówce w Kielcach Ewa wykonała ponad 40 opracowań stratygraficzno-faunistycznych, z czego blisko połowa została opublikowana.

Na rozwój badań starszego paleozoiku świętokrzyskiego korzystnie wpłynęło wykonanie, z inicjatywy Ewy i Henryka Tomczyków i przez nich zaprojektowanych, szeregu wierceń w regionie łysogórskim oraz w synklinie Barda. Wiercenia te oraz liczne inne lokalizowane przez Tomczyków przy współpracy z Zakładem Złóż Rud Żelaza PIG objęły większość wychodni ordowiku i syluru w Górach Świętokrzyskich.

Rozpoczęcie przez Instytut Geologiczny oraz Poszukiwania Naftowe wiercenia otworów na Niżu Polskim przeniosło zainteresowania środowiska geologicznego z paleozoiku świętokrzyskiego na obszar Niżu, na którym w latach 1956–1963 sylur i część ordowiku osiągnięto w wielu głębokich otworach.

Napływ bogatych materiałów z wierceń spowodował, że Ewa wraz z mężem została przeniesiona służbowo do Instytutu Geologicznego w Warszawie. Zapoczątkowało to nowy etap dalszych badań Tomczyków: Ewy w Zakładzie Stratygrafii zaś Henryka w Zakładzie Geologii Niżu.

Zebrany przez Ewę, jeszcze w okresie kieleckim, bogaty materiał fauny trylobitowej z regionu łysogórskiego stał się podstawą Jej pracy doktorskiej pt. *Stratygrafia osadów najwyższego kambru w Górach Świętokrzyskich*, obronionej w lutym 1966 r., której promotorem była prof. Kielan-Jaworowska.

Dalsze liczne prace Ewy z lat siedemdziesiątych i osiemdziesiątych dotyczyły najczęściej utworów górnego syluru oraz fauny, głównie trylobitów. Natomiast publikacje wspólne z mężem Henrykiem dotyczyły również korelacji, sedimentacji, paleogeografii, a nawet wkraczały na problem tektoniki płyt i wglębnego rozłamu wzdłuż linii Teisseyre'a - Tornquist (LTT).

Przy opracowywaniu zróżnicowanej fauny i litologii z bardzo już licznych głębokich wierceń Ewa rozwinęła szeroką współpracę z innymi geologami i paleontologami z Uniwersytetu Warszawskiego, Uniwersytetu Jagiellońskiego, Polskiej Akademii Nauk oraz geologami z "Geonafty" i "Petrobałtyku". Wydajnie pomagała mężowi, który przez kilka lat był członkiem Międzynarodowej Komisji Stratygrafii IGGP w ramach UNESCO i korelował problemy górnego syluru środkowej Europy.

W latach 1960–1985 rozszerzony został przez Instytut Geologiczny i "Geonaftę" obszar Podlasia od Terespoli aż po Mińsk Mazowiecki i dalej ku SW. Prawie wszystkie profile otworów z tego terenu były przedmiotem badań przez Ewę i Henryka Tomczyków i dały możliwość interpretacji rozwoju szelfu na brzegu starej platformy (Baltiki) wraz z fauną bentoniczną i ich stosunkiem do rozwiniętej facji graptolitowej.

Wraz z rozwierceniem rejonu Białowieży uzyskane materiały po raz pierwszy w Europie dały poważne podstawy do wyodrębnienia parastratotypów utworów syluru jako formacje bądź piętra lokalne (regionalne) utworzone od regionu lub miejscowości jak: Bielsk, Mielnik, Siedlce, Podlasie (1979–1982). Nadmienić należy, że ta idea nazewnictwa pięter została zapoczątkowana przez R. Kozłowskiego dla klasycznego syluru Podola oraz przez J. Czarnockiego dla syluru świętokrzyskiego. Problemami tymi Ewa Tomczykowa bardzo się interesowała i prezentowała swe poglądy oraz wyniki badań na międzynarodowych kongresach, zjazdach i sympozjach (Praga, Oslo, Getynga-Bonn, Szwecja-Gotlandia, Bretania-Normandia, Maroko i in.). Głównym tematem Jej wystąpienia było zagadnienie granicy sylur/dewon w Polsce, co wówczas budziło szerokie zainteresowanie geologów na świecie, bowiem

polskie profile z Gór Świętokrzyskich oraz Niżu (platformy) wskazywały na ciągłość sedimentacyjną między tymi okresami i istniejącą korelację z Zachodnią Europą. Ewa Tomczykowa była głęboko przekonana o klasycznym rozwoju polskiego syluru na brzegu platformy – Fennosarmacji, a także o odmiennym jego rozwoju na blokach łysogórskim i kieleckim.

Wspomnieć należy, że duży wpływ na losy Ewy miały sprawy społeczne, nigdy nie była członkiem żadnej partii, natomiast była dość silnie zaangażowana w NSZZ “Solidarność”. Bardzo przeżywała wprowadzenie stanu wojennego w grudniu 1980 r., brała czynny udział w strajku okupacyjnym w Instytucie Geologicznym. Groziło Jej aresztowanie, a częste przesłuchania i rozprawy sądowe trwające miesiącami były bardzo wyczerpujące i źle wpływały na Jej pracę naukową.

W latach osiemdziesiątych Ewa Tomczykowa była szczególnie zaangażowana zagadnieniem *Atlasu Skamieniałości Polski*, do którego opracowywała faunę trylobitów kambriu górnego, ordowiku oraz syluru. Poza tym zdążyła jeszcze przed przejściem na emeryturę opracować trylobity dolnodewońskie z pięter lokalnych bostów (żedyń) i ciepeliów (zigen) do następnego tomu *Budowy Geologicznej Polski*. Opóźniło to sfinalizowanie przewodu habilitacyjnego, którego podstawą miała być praca pt. *Upper Silurian and Lower Devonian Trilobites in Poland*, opublikowana jednak dopiero w 1991 r. Podstawą postępowania o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego stała się całość dorobku oraz wcześniej opublikowana praca pt. *Biostratygrafia syluru i dolnego dewonu Polski*. Kolokwium habilitacyjne odbyło się w Instytucie Geologicznym w październiku 1989 r.

Przejęcie na emeryturę w 1990 r. wpłynęło niekorzystnie na dalszą pracę naukową dr hab. Ewy Tomczykowej, gdyż została oderwana od licznych materiałów do końca jeszcze nie opracowanych i nie opublikowanych. Mimo to uczestniczyła w opracowaniu profilów “Geonafty”: Bielsk 2, Kałuszyn 1, Wola Olszańska 10 i in. Ostatnią pracę opublikowała wraz z mężem w 2000 r., natomiast nie dokończyła również wspólnego opracowania nad szelfową fauną bentoniczną brzegu platformy w stosunku do basenu graptolitowego i rozprzestrzenienia typu piętra rzepińskiego.

Poza długoletnią przynależnością do Polskiego Towarzystwa Geologicznego, udzielała się w Związku Sybiraków, w Towarzystwie Miłośników Lwowa, w Polskim Towarzystwie Ziemiańskim i w Ogólnopolskim Stowarzyszeniu Kresowian Wierzyteli Skarbu Państwa.

Ogółem opublikowała ponad 70 prac i artykułów oraz wykonała ponad 100 opracowań archiwalnych. Posiadała odznaczenia i medale: *Zasłużona dla Polskiej Geologii*, medale 50 i 70-lecia Instytutu Geologicznego oraz Odznakę Państwowego Instytutu Geologicznego.

Dr hab. Ewa Tomczykowa zmarła tragicznie w wyniku wypadku samochodowego, w dniu 21 lipca 2001 roku.

W środowisku geologicznym, szczególnie wśród Przyjaciół pozostanie trwała pamięć po nieodżałowanej drogiej i kochanej Ewie. Wyrazem tego było serdeczne pożegnanie na cmentarzu w uświetnionym Milanówku pod Warszawą.

Henryk Tomczyk

Wybrane publikacje dr hab. Ewy Tomczykowej

- 1957 Trylobity z łupków graptolitowych wenlocku i dolnego ludlowu Gór Świętokrzyskich. *Biuletyn Instytutu Geologicznego*, 122: 83–143.
- 1960 Vorläufiger Entwurf der Stratigraphie des oberen und mittleren Ludlows in den Świętokrzyskie Góry. In: Svoboda J. (Ed.) *Prager Arbeitstagung über die Stratigraphie des Silurs und des Devons (1958)*: 343–356. Praha.
- 1962 Das Problem der Silur/Devon-Grenze in Polen. In: Erben H. K. (Ed.) *Symposiums-Band Silur/Devon-Grenze Bonn-Bruxelles 1960*: 65–83. Stuttgart (wspólnie z H. Tomczykiem).
- 1968 The Cambrian-Ordovician Boundary in Poland and its Correlation with the Scandinavian and Great Britain Areas. In: Snajda M. (Ed.) *Report JCX.III Ses. Inter. Geol. Congr. Czechoslovakia Sect. 9*: 43–51. Prague
- 1968 Stratygrafia osadów najwyższego kambriu w Górach Świętokrzyskich. *Prace Instytutu Geologicznego*, 54: 1–85.
- 1970 On the occurrence of middle Cambrian Trilobites in the Khobdo Region (Western Mongolia). *Rocznik Polskiego Towarzystwa Geologicznego*, 40: 287–311 (wspólnie z M. Dumiczem i L. Wójcikiem).
- 1970 Silurian Spathacalymene Tillman, 1960. Trilobita of Poland. *Acta Palaeontologica Polonica*, 15: 63–86.
- 1970 Marine Sedimentation of the Upper Silurian and Lower Devonian in Poland. *Bull. Acad. Pol. Sc. Ser. Sc. geol. geogr.*, 18: 113–121.
- 1971 Upper Silurian trilobites in Poland and their stratigraphic importance. *Coll. Ordovicien-Silurien Brest. Mem. BRGM*, 73: 431–436. Paris.
- 1974 Korelacja stratygraficzna osadów Podlasia na podstawie małżoraczków i trylobitów w obszarze nadbałtyckim Polski. (górnny sylur). *Biuletyn Instytutu Geologicznego*, 276: 78–86 (wspólnie z E. Witwicką).
- 1979 Middle Silurian in the Podlasie depression (eastern Poland). *Biuletyn Instytutu Geologicznego*, 276, 1: 9–103 (wspólnie z H. Tomczykiem).
- 1979 Stratigraphy of the Polish Silurian and Lower Devonian and development of the Proto-Tethys. *Acta Palaeontologica Polonica*, 24: 165–183 (wspólnie z H. Tomczykiem).
- 1980 On the developments in correlation and stratigraphic nomenclature of Silurian and lowermost Devonian in Poland. *Bull. Acad. Pol. Sc. Ser. Sc. terre*, 28: 31–42 (wspólnie z H. Tomczykiem).
- 1982 The Standard Upper Silurian Siedlce and Podlasie Series in Poland and their European correlation. *Bull. Acad. Pol. Sc. Ser. sc. terre*, 30: 45–57.
- 1988 Silurian and Lower Devonian biostratigraphy and palaeoecology in Poland. *Biuletyn Instytutu Geologicznego*, 359: 21–41.
- 1990 Sylur. Gromada Trilobita W: Pajchłowa M. (red), *Budowa Geologiczna Polski*, 3. *Atlas skamieniałości przewodnich i charakterystycznych 1a. Paleozoik starszy (z protozoikiem górnym)*. Wydawnictwa Geologiczne, Warszawa, 330–352.
- 1991 Upper Silurian and Lower Devonian Trilobites of Poland. *Prace Państwowego Instytutu Geologicznego*, 134: 1–62.
- 1993 Upper Ludlow trilobites from the southern part of the Holy Cross Mts. *Kwartalnik geologiczny*, 37: 359–384.
- 1994 The Wenlock /Ludlow boundary based on biostratigraphical and geophysical data of Poland. *IUGS Subcom. Silurian Stratigr. Field meeting 1994*. *Bibl. Geol.*, B-A. Vienna, 30: 152–154 (wspólnie z H. Tomczykiem).
- 1999 A new occurrence of benthic fauna in the Niewachlow Greywackes (Upper Silurian) from Zalesie near Łagów in the Holy Cross Mountains. *Geological Quarterly*, 43: 129–136 (wspólnie z W. Kozłowskim).
- 2000 Starszy paleozoik z otworu Daromin IG 1 – potwierdzenie budowy terranowej bloku łysogórskiego i małopolskiego, Góry Świętokrzyskie. *Biuletyn Państwowego Instytutu Geologicznego*, 393: 167–203 (wspólnie z H. Tomczykiem).